

RIKSADVOKATEN

Justis- og beredskapsdepartementet
 Postboks 8005 Dep.
 0030 OSLO
 Sendes også per e-post til lovavdelingen@jd.no

DERES REF.:
 14/3692 ES IHO/bj

VÅR REF.:
 2014/01115-003 ABG/ggr
 347.3

DATO:
 04.09.2014

HØRING – UTVISNING AV SÆRREAKSJONSDØMTE UTLENDINGER

Det vises til departementets høringsbrev 19. juni d.å. med vedlegg.

I høringsnotatet fremmes forslag til lovendringer som legger til rette at utlendinger som var utilregnelige på gjerningstiden, og har blitt idømt en særreaksjon, skal kunne utvises med den følge at gjennomføringen av særreaksjonen midlertidig opphører. Løsningen forutsetter at den er forsvarlig (dvs. forholdsmessig og i samsvar med våre folkerettslige forpliktelser).

Uttalelse fra Det nasjonale statsadvokatembetet (NAST) vedlegges til orientering, og det vises til uttalelsen fra Oslo statsadvokatembeter som er sendt departementet direkte. Riksadvokaten slutter seg i det vesentlige til synspunktene som fremkommer i de to nevnte uttalelsene.

Forslaget, som selv med reservasjonen nevnt innledningsvis kan medføre at Norge sender syke og farlige personer hjem til en stat uten et tilnærmedesvis like godt behandlingstilbud, eller tilnærmedesvis like gode muligheter til å verne andre personer mot den faren vedkommende utgjør, reiser krevende rettspolitiske spørsmål. Ettersom det dreier seg om utilregnelige personer, gjør de alminnelige begrunnelser for straff seg ikke gjeldende. Spørsmålet om utvisning eller gjennomføring av særreaksjon og så utvisning kan dermed løsrives fra allmenn- og individualpreventive hensyn, som ville være til hinder for at man la til grunn en forrang for utvisning også for tilregnelige utlendinger, idømt en streng straff. Valg av løsning beror dermed dels på oppfatninger om hva som er en hensiktsmessig ressursbruk, og dels på om det oppleves som rimelig og rettferdig at Norge tar et utvidet ansvar for å behandle utlendinger og ivareta behovet for samfunnsvern i deres hjemstat som følge av ellers alvorlige straffbare handlinger som er begått og irtetteført i Norge.

Riksadvokaten har for sin del ikke bestemte oppfatninger om disse politisk betonte avveiningene, og vi nøyer oss med å konstatere at drøftelsen av kryssende hensyn i punkt 6.2 i fremstår som balansert. Det er verdifullt at det nå finner sted en avklaring, og riksadvokaten slutter seg til den rolle påtalemyndigheten er gitt i forslaget. De foreslåtte endringer vil

synliggjøre, og legge til rette for, en mulighet som i praksis i liten utstrekning benyttes i dag. En har merket seg at øvrige nordiske land har etablert ordninger som legger til rette for utvisning av særreaksjonsdømte. Riksadvokaten har for sin del i valget mellom å legge ned påstand om forvaring eller en lang tidsbestemt frihetsstraff lagt en viss vekt på om gjerningspersonen er utlending som skal utvises. Forslaget ivaretar de samme hensyn som ligger bak denne vurderingen.

Uavhengig av om forslaget vedtas, legges til grunn at det viktige arbeidet med å fremforhandle avtaler med andre land, herunder mulig tilslutning til EUs Ministerråds rammebeslutning 2008/909 om soningsoverføring, vil fortsette, jf. høringsnotatet side 8 nest siste avsnitt.

I det følgende knyttes noen merknader til det konkrete forslaget om å endre straffeloven.

I likhet med Oslo statsadvokatembeter og NAST vil riksadvokaten understreke at vedtak om utvisning ikke bør treffes før påtalemyndigheten har uttalt seg om dette.

I høringsnotatet er det presisert at utreise uten utvisningsvedtak ikke vil omfattes av den foreslåtte bestemmelsen. Det går også klart frem av ordlyden i forslaget til nytt femte ledd i straffeloven § 39b. Normalt vil utlending som er utvist forlate riket ved uttransportering. "[P]å annen måte" sikter formodentlig til "frivillig" (eller selvadministrert) retur, jf. Prop. 110 L (2013-2014), men åpner språklig sett også opp for andre alternativ. For at virkningene av særreaksjonsdommen skal opphøre midlertidig, må det stilles krav om at utlendingen forlater riket i samsvar med utvisningsvedtaket.

Den foreslåtte bestemmelsen oppfattes som en særregel som innebærer at tre-års fristen i fjerde ledd ikke vil gjelde for særreaksjonsdømte utlendinger som er utvist og har forlatt riket som nevnt. For påtalemyndigheten vil det ikke være foranledning til å følge opp særreaksjonsdommen når utlendingen er utvist og har forlatt landet. Dersom utlendingen returnerer, vil situasjonen være en annen, ettersom det fremgår av høringsnotatet side 25 at dommen aktiveres ved gjenkomst.

Forslaget legger opp til at påtalemyndigheten ved retur skal avgjøre om reaksjonen skal opprettholdes eller ikke. Uavhengig av på hvilket tidspunkt utlendingen returnerer, er det viktig at norske myndigheter gis mulighet for å innhente nødvendig informasjon om oppholdet i utlandet, herunder eventuell behandling. Det er ikke gitt at det vil kunne skje like raskt som om utlendingen hadde vært undergitt behandling her i riket.

Det vil til enhver tid være opp til påtalemyndigheten å beslutte opphør av reaksjonen, jf. gjeldende lov § 39 b fjerde ledd. Dersom slik beslutning ikke er truffet, og utlendingen returnerer, vil det i første rekke kunne oppstå spørsmål om (ny) bort- eller utvisning, jf. utlendingsloven §§ 17 og 66-68. Først dersom et slikt tiltak ikke er aktuelt, vil det oppstå spørsmål om særreaksjonen på ny skal iverksettes. Slik den foreslåtte bestemmelsen er formulert, krever det sistnevnte beslutning fra påtalemyndigheten.

Det følger av forslaget til nytt tredje punktum i § 39 b femte ledd at påtalemyndigheten må bringe saken inn for tingretten dersom det besluttes å begjære opprettholdelse av reaksjonen, og det er gått mer enn tre år siden siste rettskraftige dom. Det er ikke angitt hvor raskt dette må skje, men er henvist til straffeloven § 39 b fjerde ledd. Som nevnt over må nødvendigvis beslutningstaker gis en viss tid til å vurdere den særreaksjonsdømtes situasjon nærmere, og det kan være behov for en ny sakkyndig vurdering.

Det er heller ikke uttalt noe særskilt om den særreaksjonsdømtes adgang til å bringe spørsmålet om opprettholdelse av tidligere idømt reaksjon inn for retten. Vi forstår henvisningen til fjerde ledd i siste punktum i forslaget slik at de opprinnelige frister igjen begynner å løpe når utlendingen har returnert og det er besluttet opprettholdelse av reaksjonen. Det kan i så fall med fordel presiseres i forarbeidene.

Knut Erik Sæther
ass. riksadvokat

Anders Blix Gundersen
statsadvokat

Vedlegg

DET NASJONALE STATSADVOKATEMBETET

FOR BEKJEMPELSE AV ORGANISERT OG ANNEN ALVORLIG KRIMINALITET

Riksadvokaten
Postboks 8002 Dep
0030 Oslo

Deres referanse
2014/01115-002 ABG/ggr
347.3

Vår referanse
2012/01584-9

Dato
1. september 2014

Høring – Utvisning av særreaksjonsdømte utlendinger

Det vises til Justis- og beredskapsdepartementets høringsbrev av 19. juni 2014, samt til riksadvokatens brev av 27. juni 2014 med anmodning om at statsadvokatenes høringsuttalelser sendes riksadvokaten et par dager i forkant av høringsfristen 1. september 2014. Videre vises til telefonsamtale med statsadvokat Anders Blix Gundersen 29. august 2014, der det ble avtalt at høringsuttalelsen fra NAST likevel kan oversendes riksadvokaten 1. september.

Som det gjøres nærmere rede for i høringsbrevet har oppfølgingen av personer som er idømt tvungent psykisk helsevern eller tvungen omsorg, og som ikke har lovlig opphold i riket, vært problematisk ved enkelte anledninger, og embetet gir sin tilslutning til departementets forslag til endringer i straffeloven 1902, helsepersonelloven og utlendingsloven. Formålet med endringene er å legge til rette for at denne gruppen domfelte faktisk kan utvises i den grad det er forsvarlig.

Det fremgår av høringsbrevet at en interdepartemental arbeidsgruppe som har vurdert spørsmålet foreslo at idømte særreaksjoner for utilregnelige skulle opphøre når utvisningen var iverksatt, og at domstolen etter begjæring fra påtalemyndigheten på visse vilkår kunne beslutte tilbakeføring til reaksjonen ved ny ulovlig innreise. Embetet er imidlertid enig med departementet i at det er en bedre løsning – av hensyn til samfunnsvernet – at reaksjonen kun opphører midlertidig ved en utvisning, og den kan aktiveres umiddelbart ved gjenkomst til riket.

Hva gjelder behandlingen av utvisningssakene vil embetet understreke betydningen av at påtalemyndigheten gis anledning til å uttale seg om saken før det treffes vedtak, som foreslått i nytt annet ledd i utlendingsloven § 72. Overføring til tvungent psykisk helsevern eller tvungen omsorg er ikke straff i lovens forstand, men hensynet til fornærmede eller samfunnet for øvrig kan være sentrale momenter i vurderingen av om utvisning bør finne sted.

Hva gjelder situasjonen ved retur til riket er embetet videre enig med departementet i at det er naturlig at påtalemyndigheten tar stilling til om reaksjonen skal opprettholdes eller opphøre - i samsvar med regelen i straffeloven § 39 b fjerde ledd – samt i at det ikke bør settes en spesiell

Postadresse:
Postboks 8044 Dep
0030 OSLO

Kontoradresse:
Brynsalléen 4
0667 OSLO

Telefon:
23 17 42 00
Mall :
Post.nasj.emb@statsadvokatene.no

Telefax:
23 17 42 10

frist for hvor lenge en idømt særreaksjon for utilregnelige skal kunne settes i kraft igjen. Det er naturlig at man også i denne sammenheng legger til grunn 20-årsfristen etter straffeloven § 73 a.

Hva gjelder den språklige utformingen av de foreslåtte endringene i straffeloven § 39 b, helsepersonelloven § 29 a og utlendingsloven § 72 vil en bemerke at begrepet "særreaksjon" i praksis vel brukes både om overføring til tvungent psykisk helsevern/tvungen omsorg og forvaring, noe det også tas høyde for i straffeloven § 73 a. Det kan derfor være et alternativ at "særreaksjon" presiseres til å være "særreaksjon for utilregnelige", slik som i sistnevnte bestemmelse.

Med vennlig hilsen

Carl Fredrik Fari
statsadvokat